

УДК 343.985

DOI <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2026-2-18-3>

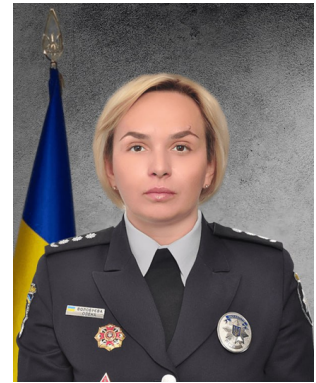
Волобуєва Олена Олексіївна,

кандидат юридичних наук, професор,

перший проректор

(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8601-4344>

ДОПИТ ПІДОЗРЮВАНОГО ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ СТАТЕВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Проаналізовано процесуальні й тактичні аспекти допиту підозрюваного у справах про статеві кримінальні правопорушення. Критикуються рекомендації щодо фактору раптовості, що суперечать КПК України та практиці ЄСПЛ і зумовлюють недопустимість доказів. Виокремлено дві класифікаційні групи злочинів залежно від зв'язку підозрюваного з потерпілою особою, для яких запропоновано диференційовані тактичні рекомендації допиту.

Ключові слова: статеві кримінальні правопорушення, дії сексуального характеру, повідомлення про підозру, допит, фактор раптовості, права підозрюваного.

Постановка проблеми. Допит підозрюваного під час досудового розслідування є важливим його етапом, який пов'язаний із вирішенням низки завдань кримінального провадження: 1) встановлення найбільш істотних обставин кримінального правопорушення і визначення його кримінально-правової кваліфікації; 2) встановлення особи, яка причетна до вчинення кримінального правопорушення; 3) отримання достатніх доказів для повідомлення особи про підозру у вчиненні кримінального правопорушення (притягнення до кримінальної відповідальності). Наступним завданням після повідомлення особи про підозру є встановлення всіх обставин кримінального правопорушення, що складають предмет доказування, та їх перевірка з урахуванням різних версій їх тлумачення. Й у цьому ключове значення мають показання підозрюваного, що й визначає роль його допиту в методиці розслідування. Проведення допиту підозрюваного під час розслідування статевих кримінальних правопорушень має низку проблемних питань, пов'язаних з визначенням предмету допиту щодо обставин вчинення дій сексуального характеру, а також поєднання тактики допиту з виконанням приписів Кримінального процесуального кодексу України (далі КПКУ).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тактика допиту підозрюваного знайшла висвітлення у криміналістичних дослідженнях останніх років Кашпура А. С. і Сокирана Ф. М. [1], Коцюби С. А. [2], Плетенця В. М. [3], Пряхіна Є. В. [4, с. 54–56] та ін. Що ж стосується особливостей допиту підозрюваного у справах про статеві кримінальні правопорушення, то таких досліджень небагато і вони стосуються, як правило, загальних тактичних положень допиту підозрюваних (Аленін Ю. П. [5], Кушніт В. П. і Малиновська А. В. [6], Матюшкова Т. А. [7], Пясковський В. В. [8] та ін.). У зв'язку

з цим потрібно відзначити, що окремі сформульовані вказаними авторами положення і рекомендації або не враховували зміни в кримінальному законодавстві, що обумовлюють необхідність встановлення певних обставин при допиті підозрюваного, або були далеко неповними. Тому видається достатньо актуальним розгляд процесуальних і тактичних аспектів допиту підозрюваного у кримінальних провадженнях про статеві кримінальні правопорушення з урахуванням змін чинного кримінального і кримінального процесуального законодавства.

Метою статті є висвітлення єдності процесуального і тактичного аспектів допиту підозрюваного під час розслідування статевих кримінальних правопорушень. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що традиційні тактичні рекомендації щодо допиту підозрюваного вперше піддано критичному аналізу крізь призму практики Європейського суду з прав людини та у прив'язці до запропонованої класифікаційної диференціації предмету допиту залежно від характеру зв'язку підозрюваного з потерпілою особою.

Виклад основного матеріалу. Передусім потрібно відзначити, що в багатьох сучасних публікаціях, присвячених тактиці допиту підозрюваного, використовуються положення, які були сформульовані в інших умовах правового регулювання досудового розслідування. З прийняттям Кримінального процесуального кодексу України 2012 року (далі КПКУ) зазнали кардинальних змін не тільки традиційні інститути даної галузі права, але й з'явилися нові її інститути, які потрібно враховувати при проведенні допиту підозрюваного. В загальному плані сучасні зміни в кримінальному процесуальному законодавстві в цілому мають тенденцію розширення прав і свобод людини, створення гарантій їх дотримання у кримінальному провадженні. Видається, що це

пов'язано з впровадженням дійсної змагальності сторін та свободи в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості, що зафіксовано у статті 22 КПКУ. В розвиток цієї ідеї передбачається низка прав підозрюваного (а відтак і його захисника, законного представника) та порядок проведення окремих процесуальних дій за участю підозрюваного (статті 42–54 КПКУ). В цьому контексті викликає категоричне заперечення рекомендації окремих авторів використовувати фактор раптовості під час проведення слідчих (розшукових) дій за участі підозрюваного, зокрема під час його допиту [2, с. 293; 9, с. 1355; 10, с. 133]. Відповідно до таких рекомендацій мета використання фактору раптовості під час допиту підозрюваного вбачається у тому щоби не дати можливості підозрюваному зорієнтуватися і вигадати неправдиву версію пояснення розслідуваної події. При цьому, як правило, мається на увазі допит підозрюваного, який був затриманий на місці вчинення злочину або замаху на його вчинення (ст. 208 КПКУ). Але автори таких рекомендацій явно випускають з поля свого зору обов'язок слідчого виконувати низку чинних процесуальних приписів стосовно особи, яка набуває статусу підозрюваного у кримінальному провадженні. Зокрема йдеться про повідомлення прав підозрюваного: знати, у вчиненні якого кримінального правопорушення його підозрюють; бути повідомленим про свої права з їх роз'ясненням; не говорити нічого з приводу підозри проти нього, або у будь-який момент відмовитися відповідати на запитання; вимагати перевірки обґрунтованості затримання; на першу вимогу мати захисника і зустріч із ним до першого допиту з дотриманням умов, що забезпечують конфіденційність спілкування; знати порядок проведення допиту та ін. (статті 42, 224 КПКУ). Також потрібно звернути увагу, що під час повідомлення особі про підозру, після повідомлення про права слідчий, прокурор або інша уповноважена службова особа на прохання підозрюваного зобов'язані детально роз'яснити кожне із зазначених прав (ч. 3 ст. 276 КПКУ). Згідно з ч. 4 ст. 224 КПКУ у разі відмови підозрюваного відповідати на запитання, давати показання особа, яка проводить допит, зобов'язана його зупинити одразу після отримання такої заяви. Є очевидним, що на тлі вказаних процесуальних приписів створення атмосфери, яка дезорієнтує підозрюваного і не дозволяє йому вільно обрати лінію своєї поведінки, є порушенням права особи на захист і є підставою визнання у суді отриманих доказів очевидною недопустимими (ст. 89 КПКУ). Такий підхід узгоджується з усталеною практикою Європейського суду з прав людини, який неодноразово визнавав порушення статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у справах, де національні суди використовували як докази показання, отримані під час допиту особи за відсутності захисника та/або без належного роз'яснення її процесуальних прав [11; 12]. Європейський суд підкреслює, що право на доступ до захисника з моменту першого допиту є процесуальною гарантією права не свідчити проти себе, а створення слідчим ситуації психологічного тиску чи дезорієнтації підозрюваного суперечить самій суті справедливого судового розгляду. При прийнятті рішення щодо проведення допиту підозрюваного та обрання тактики його проведення слідчому потрібно враховувати, що в суді буде проводитися допит цієї ж особи уже в статусі обвинуваченого. Під час судового допиту будуть аналізуватися й результати допиту, отримані під час досудового розслідування, та здійснюватися їх тлумачення стороною захисту [13; 14].

Видається, що наведені рекомендації щодо використання слідчим під час допиту стресової ситуації, розгубленості затриманого підозрюваного ґрунтуються на некритичному сприйнятті розробок криміналістичної тактики радянського періоду. У ті часи панувала зовсім інша кримінально-процесуальна доктрина, яка, потрібно визнати, значною мірою продовжує впливати як на сучасних науковців, так і на практичних працівників правоохоронних органів. Уявляється, що минулі розробки щодо тактики проведення допиту підозрюваного вимагають переоцінки з огляду на кардинальні зміни в кримінальному процесуальному законодавстві, які спрямовані на реалізацію принципу верховенства права. Так, з урахуванням наведених прав підозрюваного видається некоректним в сучасних умовах поділ ситуацій його допиту на конфліктні і безконфліктні, які використовуються для обрання певної тактики допиту, використання тих чи інших прийомів [15]. Адже навряд чи є обґрунтованим визначення ситуацію допиту підозрюваного конфліктною, коли особа не погоджується з підозрою у вчиненні кримінального правопорушення та її аргументацією і наводить певні аргументи (підозра може бути помилковою). Виходячи з цих же позицій, як видається, потрібно уникати застосування понять «раптовість», «наступальність» та іншої термінології ведення бойових дій. Таким чином можна констатувати, що при розробленні рекомендацій щодо тактики допиту підозрюваного, а також їх практичному застосуванні повинна забезпечуватися єдність процесуального і тактичного аспектів в їх логічному зв'язку.

Стосовно допиту підозрюваного під час розслідування статевих кримінальних правопорушень потрібно зазначити, що його особливості обумовлюються, з одного боку, колом обставин, які потрібно встановити (доказати), а з іншого – особистістю підозрюваного та наявністю і характером його зв'язків з потерпілою особою. У зв'язку з цим слід враховувати, що відповідно до ст. 477 КПКУ розслідування кримінальних правопорушень, передбачених частиною першою статті 152 (зґвалтування без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 153 (сексуальне насильство), статтею 154 (примушування до вступу в статевий зв'язок) може бути розпочате лише на підставі заяви потерпілої особи. А відмова потерпілого від обвинувачення є безумовною підставою для закриття кримінального провадження у формі приватного обвинувачення (ч. 4 ст. 26 КПК). З цих положень можна зробити важливий умовивід, що зміст підозри (а потім і обвинувачення) визначається саме обставинами, викладеними в заяві потерпілої особи і зафіксованими у протоколі її допиту. Звичайно, на ці обставини вчинення статевого кримінального правопорушення накладає свій відбиток наявність і характер соціального зв'язку між потерпілою і підозрюваним, або відсутність такого. Тому після вручення особі повідомлення про підозру, зміст якого визначається обставинами, заявленими потерпілою особою, потрібно враховувати класифікаційну групу статевого кримінального правопорушення: 1) вчиненого з використанням фізичного насильства або погрози його застосування при відсутності соціального зв'язку знайомства; 2) вчиненого з використанням стану знайомства (службових, дружніх відносин тощо). Видається, що це є досить важливим з точки зору впливу на зміст допиту і його тактику кола обставин, що підлягають доказуванню, а також особистісної характеристики підозрюваного. Розглянемо ці фактори стосовно наведених класифікаційних груп статевих кримінальних правопорушень.

Для першої класифікаційної групи сексуального насильства характерним є коло обставин, яке визначається характером нападу на жертву. Типовими діями насильників даної категорії є відстеження жертви і здійснення нападу у безлюдному місці (на шляхах руху з місця роботи чи навчання до місця проживання). Це робиться у вечірній або нічний час на безлюдних чи малолюдних відкритих ділянках місцевості (поле, пустир, лісопаркова зона, будівельні майданчики), хоча можливі й приміщення, куди жертви сексуального насильства (наприклад, неповнолітні) залучаються шляхом обману (пропозиції підвезти до дому, показати студію для зйомок відеороликів тощо). З метою пригнічення жертви нерідко використовується побиття, що супроводжується погрозами – заявами про можливість заподіяння тілесних ушкоджень, уразливих для психіки підлітків чи молодих жінок. Такі дії є характерними для серійних зґвалтувань.

Допитувані підозрювані у даній класифікаційній групі статевих кримінальних правопорушень переважно є молодими (у т.ч. неповнолітніми) чоловіками з такими маргінальними рисами як: агресивність; жорстокість; статева розбещеність та зневажливе ставлення до жінок; наявність судимості за вчинення статевих кримінальних правопорушень; схильність до систематичного вживання алкоголю та наркотиків; аномалії у психіці. Для цих підозрюваних значущим є не тільки отримання статевого задоволення, але й отримання відчуття своєї фізичної та психічної переваги над особами жіночої статі. О. М. Джужа за цією соціально-психологічною характеристикою поділяє цих сексуальних насильників на гвалтівників-нападників, аморальних злочинців, п'яних гвалтівників, експлозивних гвалтівників тощо [16, с. 156]. Звичайно, ці характеристики повинні враховуватися під час обрання тактики допиту підозрюваних даної категорії.

Для другої класифікаційної групи сексуального насильства характерним є коло обставин, яке визначається зовсім іншим механізмом його вчинення. Основною відмінністю є те, що насильником для здійснення дій сексуального характеру, що надають йому статево задоволення, використовується існуючий його соціальний зв'язок знайомства з потерпілою особою. Тобто зловмисник намагається задовольнити свою сексуальну потребу, незважаючи на відсутність добровільної згоди на це з боку знайомої йому особи (є ключовою обставиною, що підлягає доказуванню). В залежності від характеру соціального зв'язку, який використовується насильником для досягнення своєї мети можуть бути виділені кілька різновидів такого сексуального насильства: шлюбне, побутове, дружнє, службове [17, с. 99–100]. Останнім часом у суспільстві це активно обговорюється як проблема сексуальних домагань, серед яких виділяються домагання на роботі, в освіті, в армії тощо [18]. Характеристика особи насильника даної категорії істотно відрізняється від попередньої класифікаційної групи, хоча може мати й деякі спільні риси (аморальність, подвійність соціальних стандартів тощо). Зовсім іншими є й такі обставини як місце, час та обстановка вчинення насильницьких дій сексуального характеру (житло, службовий кабінет, салон автомобіля), які можуть мати місце в певних умовах сумісного знаходження зловмисника і потерпілої особи в силу їх відносин (час доби: вдень, ввечері, вночі; обставини сумісного знаходження у певному місці: сумісне проживання, виконання службових обов'язків, сумісний відпочинок, сумісне святкування певної події тощо).

З урахуванням наведених класифікаційних груп доцільно диференціювати й тактичні прийоми допиту

підозрюваного. Стосовно першої класифікаційної групи предмет допиту доцільно зосереджувати на з'ясуванні: маршруту та способу наближення підозрюваного до потерпілої особи; обставин, що свідчать про попереднє вистежування жертви чи, навпаки, випадковий характер зустрічі з нею; наявності в підозрюваного алібі на встановлений час вчинення кримінального правопорушення; його ставлення до застосованого фізичного насильства або погроз; можливого зв'язку способу вчинення дій з іншими епізодами (у разі ознак серійності). Встановлення психологічного контакту доцільно будувати не на факторі несподіванки, а на роз'ясненні підозрюваному процесуального значення його показань саме як засобу захисту від необґрунтованої підозри. Для другої класифікаційної групи предмет допиту зміщується у площину з'ясування характеру та тривалості соціального зв'язку підозрюваного з потерпілою особою, обставин їх спільного перебування у момент вчинення дій сексуального характеру, а також, що є ключовим, – позиції підозрюваного щодо наявності чи відсутності добровільної згоди потерпілої, включно з його тлумаченням її слів, поведінки та невербальних сигналів. У цій категорії провадження особливого тактичного значення набуває роз'яснення підозрюваному змісту юридичного стандарту відсутності добровільної згоди, а також можливості укладення угоди про примирення (ст. 469, 471 КПК), що може розглядатися слідчим як самостійний тактичний ресурс встановлення продуктивної комунікації під час допиту.

Слід звернути увагу, що законодавець для визначення об'єктивної сторони статевих кримінальних правопорушень використовує досить загальні поняття: «вчинення дій сексуального характеру» (статті 152, 153, 155, ч. 1 статті 156-1 ККУ), «здійснення акту сексуального характеру» (стаття 154 ККУ), «вчинення розпусних дій» (стаття 156 ККУ), які вимагають конкретного з'ясування під час допиту підозрюваного. У зв'язку з цим важливо підкреслити, що попередньо ці обставини встановлюються під час допиту потерпілої особи, чий показання покладаються в основу змісту підозри. Ці ж самі обставини повинні бути включені й до предмету допиту підозрюваного. Ключовою з них є відсутність добровільної згоди потерпілої (пряма вказівка в статтях 152, 153, 154 ККУ). Вона потребує ретельного дослідження які під час допиту потерпілої, так і під час допиту підозрюваного з урахуванням його можливої заяви про наявність такої згоди. У зв'язку з цим важливо підкреслити, що визначення відсутності добровільної згоди жінки на вчинення щодо неї дій сексуального характеру є її невід'ємним правом. Тут діє правило, якщо жінка сказала «ні», то це значить «ні». В подальшому це право жінки реалізується у зверненні до правоохоронних органів шляхом подання заяви про сексуальне насильство і надання відповідних показань про його обставини під час допиту у статусі потерпілої. Тому під час допиту підозрюваного потрібно роз'яснювати йому зміст цього положення, передбаченого як національним, так і міжнародним законодавством, пропонуючи надати відповідні показання. При цьому для встановлення і підтримання психологічного контакту потрібно також роз'яснювати, що показання підозрюваного є засобом його захисту від необґрунтованої підозри, яка буде піддаватися перевірці.

Важливим в даному аспекті є використання положень ч. 3 ст. 469 КПК про те що у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення (ч. 1 ст. 152, ч. 1 ст. 153, ст. 154) може бути укладена угода про примирення за ініціативою потерпілого, підозрюваного або обвинуваченого. Повинно бути роз'яснено, що

домовленості стосовно угоди про примирення можуть проводитися самостійно потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим, захисником і представником або за допомогою іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження (крім слідчого, прокурора або судді). Угода про примирення є своєрідним компромісом, який досягається між потерпілою особою і підозрюваним (обвинуваченим). Її змістом є домовленість вказаних сторін про розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, порядок та характер її відшкодування, вид і міру покарання для підозрюваного (обвинуваченого) або звільнення його від відбування покарання з випробувальним строком (ст. 471 КПК України). Як видається, окрім суто процесуального аспекту, угода про примирення має й певне тактичне значення під час проведення допиту підозрюваного, оскільки дозволяє демонструвати неупередженість досудового слідства і тим самим встановлювати і підтримувати позитивну атмосферу спілкування, що є запорукою ефективності досудового розслідування.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна констатувати, що особливості допиту підозрюваного у кримінальних провадженнях про статеві криміналь-

ні правопорушення зумовлюються його ставленням до ключових обставин, викладених у повідомленні про підозру: характеру вчинених дій сексуального характеру стосовно потерпілої особи; часу, місця їх вчинення; відсутності добровільної згоди потерпілої на їх вчинення, а також інших суттєвих обставин, відомих на момент повідомлення про підозру. При проведенні допиту враховується особистісна характеристика підозрюваного, яка визначається з урахуванням класифікаційної групи вчиненого статевих кримінального правопорушення. Не допускається створення під час допиту підозрюваного атмосфери його дезорієнтації у використанні передбачених законодавством прав підозрюваного. Дії слідчого (прокурора), які отримали найменування «використання фактору раптовості» є недопустимими, оскільки пов'язані з невиконанням обов'язку роз'яснення підозрюваному його прав.

Викладене, звичайно, не вичерпує всієї проблематики допиту підозрюваного у кримінальних провадженнях про статеві кримінальні правопорушення. Так, заслуговують на окрему увагу питання участі у допиті підозрюваного його захисника, визначення прав захисника та правил його поведінки під час допиту.

Список використаних джерел

1. Кашпур А. С., Сокиран Ф. М. Допит неповнолітнього: криміналістична та психологічна характеристика. *Юридична психологія*. 2021. № 2 (29). С. 61–69. DOI: <https://doi.org/10.33270/03212902.61>
2. Коцюба С. А. Організаційно-тактичні особливості допиту на початковому етапі розслідування незаконного заволодіння військовослужбовцем вогнепальною зброєю. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 4. С. 289–297.
3. Плетенець В. М. Особливості встановлення психологічного контакту при допитах за участю захисника. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 3. С. 212–216.
4. Пряхін Є. В. Криміналістичні засоби та методи розслідування кримінальних правопорушень : навч. посіб. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ. 2022. 164 с.
5. Аленін Ю. П. Методика розслідування статевих злочинів. *Криміналістика: підручник* / за ред. В. В. Тищенко. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 397–416.
6. Кушпін В. П., Малиновська А. В. Проведення окремих слідчих (розшукових) дій у розслідуванні зґвалтування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. С. 320–322. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-3/81>
7. Матюшкова Т. А. Методика розслідування зґвалтувань. *Криміналістика: підручник*: у 2 т. Т. 2. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. С. 63–64.
8. Пяковський В. В. Розслідування зґвалтувань. *Криміналістика: підручник* / В. В. Пяковський, Ю. М. Черноус, А. В. Самодін та ін. ; за заг. ред. В. В. Пяковського. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. С. 615–630.
9. Шевчук В. М. Чинник раптовості: сутність та його тактико-криміналістичне значення у кримінальному провадженні. *9th International conference Science and society 1st February 2019*. Hamilton, Canada 2019. С. 1353–1359. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/17046/1/Shevchuk_1351-1359.pdf (дата звернення 22.06.2024).
10. Плетенець В. М. Можливості використання фактора раптовості в подоланні протидії розслідуванню. *Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування* : матеріали наук-практ. конф., Харків, 2019. С. 132–134. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/28_11_2019/pdf/46.pdf (дата звернення 22.06.2024).
11. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Нечипорук і Йонкало проти України» від 21 квітня 2011 року, заява № 42310/04. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_683 (дата звернення 05.07.2026).
12. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Шабельник проти України» від 19 лютого 2009 року, заява № 16404/03. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_457 (дата звернення 05.07.2026).
13. Мудрецький Р. В. Тактика подолання неправдивих показань у ході судового розгляду кримінальних проваджень. *Право і суспільство*. 2018. № 5. Ч. 2. С. 219–226. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8e08a5b2-7a83-4fb4-af6c-e86c37ff6759/content> (дата звернення 02.07.2024).
14. Мирошніченко Ю. М. Вплив особливостей судового допиту на зміст тактичних засобів його оптимізації. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. №5. С. 356–359. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.66>
15. Коробка О. С. Допит у конфліктній слідчій ситуації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 382–385. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-2/99>
16. Джужа О. М. Запобігання злочинам, пов'язаним із сексуальним насильством : монографія. Київ : Атіка, 2009. 240 с.
17. Волобуєва О. О. Криміналістична класифікація статевих злочинів: проблеми доказування. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2024. Т. 35 (74). № 2. С. 97–102. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.2/15>
18. Вітер К. Що таке сексуальні домагання? *Гендер в деталях*. 2018. 21 січня. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/seksualnist/seksualni-domagannya-u-yak-zlochyn-proti-statevoi-svobodi-i-nedotorkannosti-134323.html> (дата звернення 12.07.2024).

References

1. Kashpur, A. S., & Sokyran, F. M. (2021). Dopyt nepovnitnoho: kryminalistychna ta psykholohichna kharakterystyka [Interrogation of a minor: forensic and psychological characteristics]. *Yurydychna psykholohiia*, 2 (29), 61–69. DOI: <https://doi.org/10.33270/03212902.61> [in Ukrainian].
2. Kotsiuba, S. A. (2017). Orhanizatsiino-taktychni osoblyvosti dopytu na pochatkovomu etapi rozsliduvannia nezakonnogo zavolodinnia viiskovosluzhbovtsem vohnepalnoi zbroieiu [Organizational and tactical aspects of interrogation at the initial stage of the investigation into the unlawful appropriation of a firearm by a serviceman]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 4, 289–297 [in Ukrainian].
3. Pletenets, V. M. (2016). Osoblyvosti vstanovlennia psykholohichnoho kontaktu pry dopytakh za uchastiu zakhysnyka. [Specifics of establishing psychological rapport during interrogations involving a defense attorney]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 3, 212–216. [in Ukrainian].
4. Priakhin, Ye. V. (2022). Kryminalistychni zasoby ta metody rozsliduvannia kryminalnykh pravoporushen [Forensic tools and methods for investigating criminal offenses] : navch. posib. Lviv : Lvivskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].
5. Alenin, Yu. P. (2017). Metodyka rozsliduvannia statevykh zlochyniv. *Kryminalistyka* [Methodology for Investigating Sexual Crimes. *Criminalistics*] : pidruchnyk / Za red. V. V. Tyshchenka. Odesa: Vydavnychiy dim “Helvetyka”. S. 397–416 [in Ukrainian].
6. Kushpit, V. P., & Malynovska, A. V. (2021). Provedennia okremykh slidchykh (rozshukovykh) dii u rozsliduvanni zgvaltuvannia [Conducting specific investigative (search) actions in the investigation of rape]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 3, 320–322. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-3/81> [in Ukrainian].
7. Matushchuk, T. A. (2017). Metodyka rozsliduvannia zgvaltovan. *Kryminalistyka* [Methodology for Investigating Rape. *Criminalistics*] : pidruchnyk: u 2 t. T. 2. Kharkiv : Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav. S. 63–64 [in Ukrainian].
8. Piaskovskiy, V. V. (2020). Rozsliduvannia zgvaltovan. *Kryminalistyka* [Investigation of Rape. *Criminalistics*] : pidruchnyk / V. V. Piaskovskiy, Yu. M. Chornous, A. V. Samodin ta in. ; za zah. red. V. V. Piaskovskoho. 2-he vyd., pererob. i dopov. Kharkiv : Pravo. S. 615–630 [in Ukrainian].
9. Shevchuk, V. M. (2019). Chynnyk raptovosti: sutnist ta yoho taktyko-kryminalistychne znachennia u kryminalnomu provadzhenni [The Element of Surprise: Its Essence and Tactical-Forensic Significance in Criminal Proceedings]. *9th International conference Science and society 1st February 2019*. Hamilton, Canada. P. 1353–1359. Retrieved from: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/17046/1/Shevchuk_1351-1359.pdf [in Ukrainian].
10. Pletenets, V. M. (2019). Mozhlyvosti vykorystannia faktora raptovosti v podolanni protydii rozsliduvanniu [Opportunities for using the element of surprise to overcome resistance to an investigation]. *Protsesualne ta tekhniko-kryminalistychne zabezpechennia dosudovoho rozsliduvannia*. Mat. nauk-prakt. konferentsii. Kharkiv, p. 132–134. Retrieved from: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/28_11_2019/pdf/46.pdf [in Ukrainian].
11. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi “Nechyporuk i Yonkalo proty Ukrainy” vid 21 kvitnia 2011 roku, zaiava № 42310/04. [Judgment of the European Court of Human Rights in the case of *Nechyporuk and Yonkalo v. Ukraine* of 21 April 2011, application No. 42310/04]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_683 [in Ukrainian].
12. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi “Shabelnyk proty Ukrainy” vid 19 liutoho 2009 roku, zaiava № 16404/03. [Judgment of the European Court of Human Rights in the case of *Shabelnik v. Ukraine* of 19 February 2009, application no. 16404/03]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_457 [in Ukrainian].
13. Mudretsky, R. V. (2018). Taktyka podolannia nepravdyvykh pokazan u khodi sudovoho rozghliadu kryminalnykh provadzen [Tactics for Countering False Testimony During the Trial of Criminal Cases]. *Pravo i suspilstvo*, 5, ch. 2, 219–226. Retrieved from: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/5_2018/part_2/39.pdf [in Ukrainian].
14. Myroshnychenko, Yu. M. (2022). Vplyv osoblyvosti sudovoho dopytu na zmist taktychnykh zasobiv yoho optymizatsii [The Impact of the Specifics of Courtroom Interrogation on the Content of Tactical Means for Its Optimization]. *Elektronne naukovye vydannia “Analitichno-porivnialne pravoznavstvo”*, 5, 356–359. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.66> [in Ukrainian].
15. Korobka, O. S. (2020). Dopyt u konfliktnii slidchii sytuatsii [Interrogation in a conflict-ridden investigative situation]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 2, 382–385. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-2/99> [in Ukrainian].
16. Dzhuzha, O. M. (2009). Zapobihannia zlochynam, poviazanyim iz seksualnym nasylstvom [Prevention of crimes related to sexual violence] : monohrafiia. Kyiv : Atika. [in Ukrainian].
17. Volobuieva, O. O. (2024). Kryminalistychna klasyfikatsiia statevykh zlochyniv: problemy dokazuvannia [Forensic Classification of Sexual Crimes: Issues of Proof]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: yurydychni nauky*, Vol. 35 (74), 2, 97–102. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.2/15> [in Ukrainian].
18. Viter K. (2018). Shcho take seksualni domahannia? [What is sexual harassment?] *Hender v detaliakh*. 21 sichnia. Retrieved from: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/seksualnist/seksualni-domagannya-yak-zlochyn-proti-statevoi-svobody-i-nedotorkannosti-134323.html> [in Ukrainian].

Volobuieva Olena,

Candidate of Legal Sciences, Professor,

First Vice-Rector

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8601-4344>

INTERROGATION OF A SUSPECT DURING THE INVESTIGATION OF SEXUAL CRIMINAL OFFENSES

The article provides a comprehensive analysis of the procedural and tactical aspects of questioning a suspect during the investigation of sexual criminal offenses. In particular, attention is drawn to the fact that in a number of scientific publications it is recommended to use the factor of suddenness during the questioning of the suspect. Such recommendations are subject to criticism based on the analysis of the provisions of the updated criminal procedural legislation. It is emphasized that the actions to create and use during the questioning of the suspect an atmosphere of his disorientation in the use of the suspect's rights provided by the law are a violation of the law. It is noted that the existence of recommendations regarding the use of the factor of suddenness during the questioning of a suspect is a consequence of an uncritical perception of the developments of forensic tactics of the Soviet period. It is noted that the violation of the suspect's rights to defense in this aspect is the basis for declaring the received evidence inadmissible in court.

It is noted that the specifics of questioning a suspect during the investigation of sexual criminal offenses are determined by the circumstances that need to be established, as well as the personality of the suspect and the nature of his relationship with the victim. Such features are determined based on the analysis of two classification groups of sexual criminal offenses: 1) committed with the use of physical violence or the threat of its use in the absence of a social connection of acquaintance; 2) committed using the state of acquaintance (official, friendly relations, etc.). It is concluded that the peculiarities of questioning a suspect in criminal proceedings about sexual criminal offenses are conditioned by his attitude to the key circumstances outlined in the notification of suspicion: the nature of the committed acts of a sexual nature in relation to the victim; time, place of their commission; the absence of the victim's voluntary consent to their commission, as well as other significant circumstances known at the time of notification of suspicion. The article's position is reinforced by the case law of the European Court of Human Rights, which has repeatedly found violations of the right to a fair trial where confessions or statements obtained during a suspect's interrogation without access to a defense counsel were used as evidence. Differentiated tactical recommendations for questioning a suspect are proposed for each of the two classification groups of sexual criminal offenses, replacing the criticized "suddenness factor" with a psychological contact strategy built on explaining to the suspect the protective function of his testimony.

Key words: sexual criminal offenses, acts of a sexual nature, report of suspicion, interrogation, factor of suddenness, suspect's rights.

Дата першого надходження статті до видання: 27.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 01.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 14.10.2026